

Любов Боровська: «Алла Бабенко – один із найглибших інтерпретаторів Чехова»

Актриса Любов Боровська.

Закінчила я театральну студію при театрі ім. Марії Заньковецької у Юрія Яременка. Система освіти була інакша, ніж у вишах, переважала практика, хоча ми вивчали й такі предмети, як історія театру, але в основному це була професійна підготовка. Диплом («Три сестри» Чехова, де я грала Машу) робила з Богданом Козаком. Показували виставу на великій сцені, в ній брали участь також актори, які працювали в театрі. Після студії я мала працювати в Театрі Львівського військового округу, але в театр ім. М. Заньковецької прийшов Анатолій Кравчук, і саме він залишив мене тут. З мого курсу тут працюю тільки я; то був суворий відбір.

Перша моя роль – Баба в дитячій виставі «Шука», потім – епізод у «Санітарному дні» Олексія Коломійця, тобто я пройшла звичну градацію. Перша велика роль – це воля випадку. В нас працювала Катерина Марусяк, яка у виставі «Богдан Хмельницький» грала Соломію. Вона вийшла заміж і поїхала в Ленінград, а мене ввели на цю роль. Фактура моя відповідала – коса до пояса, зовнішність... Ну, а далі все було так, як нас навчали наші педагоги: ти маєш уміти чекати, але коли прийде твоя хвилина, мусиш бути готовий. Не всім у театрі подобається, коли приходиться молоді, старші обурюються. Я намагаюсь тепер не повторювати цієї помилки й не нарікати, молоді усе одно прийде – це природна річ, аби тільки вона була обдарована.

Алла Григорівна Бабенко ставила «Лісову пісню» Лесі Укра-

їнки, де я була призначена на Водяну русалку. Репетирувала цю роль досвідчена Людмила Разік, я ж була у другому складі. Несподівано Людмила втрачає голос, і я зіграла цю роль. Після цього з Аллою Бабенко в нас виникла цікава і плідна співпраця. Я їй страшенно вдячна, навіть більше: якщо хтось колись відзначав мою творчість, цим я завдячую їй. Вона – прекрасний режисер, людина зі складним характером, я те саме можу сказати й про себе. Впродовж тридцяти років у нас був плідний тандем.

У Федора Миколайовича Стригуна я зіграла Софію у «Безталанній» Івана Карпенка-Карого. Хоча типажем і через те, що народилася в місті, не зовсім підходила на цю роль. Розглядаючи виставу, критик Світлана Веселка написала про мене: «джинсова дівчинка», але позитивно. Єдине, чим можна було виправдати мою міську «джинсовість», – це фраза, коли дорікають Софії та її батькові, що вони приїхали «з города». Мій міський наліт це виправдовувало. Люди не змінюються, незважаючи на те, в якому столітті вони живуть: є етикет, традиції, але пристрасті ті самі. Що було добре в цій виставі – художнє оформлення: дорога, що йшла по спіралі вгору, і велетенська мальва, що проросла з прірви, де обривалась дорога, – така символіка зв'язку земного з небесами. У кожному разі я пам'ятаю, що розробка психологічних стосунків між персонажами (Федір Стригун грав мого батька, Таїсія Литвиненко – свекруху, Іван Бернацький – коханого) була абсолютно сучасна. Вся постава п'єси була спрямована на те, щоб не прив'язуватись до побуту. Якщо я віддавала решето, то в цьому був закладений символ. І саме тому «Безталанна» довго йшла, ми з нею їздили до Польщі – не в діаспору, а саме до польського глядача. Розумієте: українці з національного почуття будуть лити сльози, а поляки, однак, плакали, сприймаючи виставу. І це було дуже важливо. У «Безталанній» Федір Стригун спробував відійти від «шароварного» тлумачення. Ставлячи класику, важливо знайти таку форму, таку мову, щоб вона була сучасна і водночас загальнолюдська. Іноді матеріал цього не витримує. Проте з драматургією Карпенка-Карого це вдалося – він глибоко психологічний драматург. Федір Стригун згодом у сучасному ключі поставив і його «Хазяїна», там я грала молоду і красиву дружину головного героя Пузиря. Востаннє довелося грати в режисурі Федора Стригуна у виставі «Павло Полуботок» Костя Буревія, і після цього ми з ним розійшлись, як у морі кораблі. В нас не було конфліктів, але так склалось.

Дуже приємні спогади залишилися від співпраці з поль-

Агафія Тихонівна – Любов Боровська.
«Одруження» Миколи Гоголя. 2009.

ським режисером Веславом Рудзьким, який поставив у нас «Івону, принцесу Бургундську» Гомбровича. Я грала королеву. Він – обдарований, інтелігентний режисер, людина, яка світилась, у нього була така позитивна енергетика, що на репетиції приходили навіть актори, які не були задіяні у виставі. Він відкривав у нас такі риси, яких у театрі до того в тобі не бачили. Ми, актори, цю п'єсу любили, навіть оркестранти, які були задіяні у виставі, також переймалися грою. Починали на вулиці – йшли парами від службового входу до парадного. Після ходи з оркестром дія розгорталась уже на сцені. П'єсу важко схарактеризувати – це парафраз на відомі класичні п'єси, зокрема, на Шекспіра. Звичайно, там є сюжет, але якщо людина не орієнтується в класичній драматургії, то досягнути «Івону» важко. Сюжет банальний: отруїти – не отруїти, тож вистава балансувала на грані комедії і трагіфарсу. Було цікаво ще й тому, що ми не мали досвіду роботи в такому жанрі.

Крім акторської професії, я ще й театрознавець, і ми всі знаємо правило: якщо на стіні висить рушниця, вона має рано чи пізно вистріляти. У виставі не повинно бути нічого зайвого. В режисера Рудзького мало значення навіть те, під яким кутом ти кланяєшся – 45 чи 90 градусів? Це спрацьовувало візуально. Польська театральна школа трохи інша: в ній актори до зовнішніх речей і пластичного виразу ставляться вельми вибагливо. Ми дуже шкодували, коли списали виставу, та що поробиш: ми старіємо, вистави старіють... І потім, є специфіка публіки міста: не хороша, не погана, вона така, яка є. Не сприйняли – нічого не вдієш.

Часто запитують, які вистави з Аллою Бабенко є знаковими для мене? Можу сказати, що всі. «Даму з собачкою» з актором Тарасом Жирком (тепер актор Театру імені І. Франка) ми в Києві зіграли на малій сцені в Театрі ім. Франка після нашої поїздки на Чеховський фестиваль у Меліхово. Роком раніше показували там «Дядю Ваню» – і всіх поклали на лопатки. В Росії були вражені таким прочитанням Чехова. Аллу Григорівну можна назвати одним із найглибших інтерпретаторів Чехова – все на тонких нюансах. Після цього ще було чимало вистав за Чеховим і щорічних поїздок на цей фестиваль, і високих оцінок

тамтешніх критиків. З трагічними подіями Революції Гідності все зупинилося. Ми ще встигли показати «Вишневий сад», де я грала Раневську, Юрій Чехов – Лопахіна, а Олександра Люта читала ремарки. Три персонажі – це не повноцінна вистава, а композиція. Я погодилась на це, хоча, на мою думку, не можна так поводитись із п'єсою. Проте Алла Бабенко знайшла цікавий хід: Лопахін і Раневська випадково зустрічаються в Парижі, зустрічаються поглядами, упізнають одне одного, в пам'яті вириває вся історія «Вишневого саду», а в кінці обоє розходяться – вони навіть не підійшли одне до одного.

Але вистава була заскладна для пересічного глядача. Уявіть собі: глядач бере квиток на «Вишневий сад» – має бути сюжет. Ми ж грали на стосунках, а це вимагало від глядача підготовки. Алла Григорівна ще хотіла щось у такому ключі робити, та я сказала: маємо ставити повноцінну п'єсу, нехай зі скороченнями, але вже не хочеться працювати тільки для самих себе, має бути порозуміння з глядачем. Те, що вона робила з оповіданнями – «Вогні», «Вітрогонка», – було розкішно, прозу перенести у драматургію складно, але вона це робила. Проте коли драматургію перетворювати у прозу, то я, даруйте, не розумію. Один раз – нехай, але не більше. Я відмовилась.

Окрім Чехова, були й інші вистави, зокрема, «Дім Бернарди Альби» Гарсія Лорки, де я грала Альбу. Музична, дуже естетська, поетична вистава. Були записані на відео уривки, я їх недавно переглядала і аж тепер зрозуміла, як це було чудово! Вистава йшла недовго – важка п'єса.

Ще я грала в неї Лусію в «Благочестивій Марті» і Сніжинку в «Чорній Пантері і Білому Ведмеді» В.Винниченка, Гедду Габлер в однойменній п'єсі Ібсена... Та й у багатьох інших. Уже й назви забула. Хтось, може, і заздрив мені, але в нас було тонке розуміння одне одного. Тепер ми разом не працюємо, і я шукаю виправдання для себе, намагаючись зрозуміти: чому?! Інколи люди розходяться не через сварку, а просто якоїсь миті розуміють, що вже немає точок дотику. Попри все, в мене залишилась

Любов Боровська, Григорій Шумейко і Володимир Глухий у виставі «Дім, де розбиваються серця» за Бернардом Шоу. 1987. Усі фото – Львівський театр ім. Марії Заньковецької.

Лариса – Любов Боровська. «Бездня» О. Огородника. 2015.

до неї глибока повага. Мабуть, я перестала відповідати її театральному, світоглядному баченню. У людині завжди щось вичерпується. Вона чудово працює з іншими акторами. Алла Григорівна – це насамперед школа, тонкий смак. Вона формувалась у той прекрасний момент відродження російського театального мистецтва, коли виникали театри, студії. Вона приїхала до Львова, і тут також було цікаве мистецьке середовище – Театром Заньковецької керував Сергій Данченко, він і запросив її до театру. Але як режисер вона була інша. Наші корифеї на чолі з Сергієм Данченком прагнули вивести театр на європейський рівень, рухатися вперед. Якщо подивитися на старі афіші, – тоді були в репертуарі Шекспір, Мольєр, висока українська класика: Леся Українка, І. Карпенко-Карий. Якщо ж немає хорошої драматургії, немає й хорошого театру. Нас оминув період драматургії Петрушевської, період чорної п'єси. І шкодую – актор мав би грати й таку драматургію. 1986 року приїжджає з Москви Марк Захаров і ставить геть дурну п'єсу «Починаємо експеримент». Він був усього два дні перед випуском, ставив його асистент, а Марк Захаров виправляв: «Тут підніміть голову вище, а тут візьміть на дві октави нижче». Був у цій виставі дуже смішний епізод, Леся Бонковська, моя приятелька, в житті дуже швидко говорить, і всі її шпелили: «Леся, повільніше, треба, щоб тебе було чути». Захаров послухав її і каже: «Леся, а тепер быстрее, еще быстрее...» Він довів це до божевілля: і в неї вийшов блискучий епізод. Тобто режисер умів недолік зробити перевагою. Моїй героїні – оскільки я була молода і гарно скроєна – треба було пройти в купальнику по рампі. Можете собі уявити: в першому ряду сиділи партпрацівники, і опускали очі. Виставу було створено з фрагментів – п'єса ні про що, але Марк Захаров зробив з неї шоу. Театр пережив різні періоди, проте я бачила більше хорошого. Була в мене і творча любов: коли вийшла з декрету, звернувся до мене такий Володя Борисюк і каже: «Я хотів би з вами попрацювати». Я іронічно на нього подивилася, а виявилась дуже симпатична робота – французькі одноактівки, які він поєднав. Він мене не знав як актрису й іноді

давав мені такі завдання, що я внутрішньо обурювалась: хто він такий? що собі дозволяє?! У виставі я зіграла кілька ролей і мала велике творче задоволення. Це була несподіванка, а коли вона приємна, то тішить.

Грала у Вадима Сікорського одну чи дві ролі, але найбільше все-таки в Алли Бабенко. Одна з останніх наших спільних робіт – Агафія Тихонівна в «Одруженні» Гоголя. Вистава й дотепер іде з успіхом. Нині Алла Григорівна ставить на малій сцені роботи Романа Горак. Вже третю рік. Добра справа – підняти невідомі матеріали з історії, і можна взяти один раз твір, який не є п'єсою, а дослідженням. Очевидно, я максималістка, бо вважаю, що ставити треба драматургію. Пам'ятаю, як ми намучились над «Соломеею» Романа Горак – виставою про Соломію Крушельницьку. Так, ми жартуємо, що Алла Григорівна може поставити й телефонний довідник, але скільки зусиль ішло: перекроювали, переставляли, скорочували. Пан Горак навіть був образився...

Я не люблю аматорства. Як на мене, це не та драматургія, яку має ставити Алла Григорівна. Тепер вона готується ставити «Перед заходом сонця» Гауптмана, але репетиції відкладаються...

З кіно в мене не склалось. Усього тричі брала участь. Одного разу сталося так, що фільм зняли, та не вистачило грошей на наступні процеси, так він і лишився незакінченим. Ніколи не афішувала себе, не виставляла свої фото в Інтернеті. Іноді до Львова навідується режисери серіалів, але вони так поводяться з акторами, що хочеться поставити їх на місце. У нас багато хороших акторів, та, на жаль, немає своєї кіностудії.

Біда нашої професії, що ми залежні: від режисера, від сценаріста, від партнера, навіть від погляду. Ти можеш бути талановитим, але має бути хороша п'єса й у ній роль для тебе, талановиті партнери, режисер, художник. Це я називаю «парад планет». Таке трапляється рідко. І тому я волію зіграти епізод у хорошій п'єсі, аніж головну роль у поганій. Львів – місто особливе, вибагливе. Але, повірте, львівські актори можуть зіграти все, і навіть те, що не властиво Львову. Тут намішано дуже багато: російське, польське, єврейське. Приклад – Богдан Ступка. Він був усюди на своєму місці. Проте треба мати і везіння, щастя. Бо ми часто задовольняємося одним, і таким чином самі себе обмежуємо. Щоб сказати, що книжка погана, ти мусиш прочитати хоч якусь частину. Кажуть: стукайте – і вам відчинять. Я лінива: ніколи нікого ні про що не просила. Я достатньо благополучна, просто в останні роки не знаходжу свого прізвища в наказах розподілу ролей. Так складається репертуар, так бачать його втілення режисери.

Але що тут розповідати? Усі все знають. Легко рекомендувати – важко здійснювати.

Можемо говорити, сперечатись про смаки, ерудицію, професіоналізм, людську порядність. Ці проблеми виникають не тільки в нас, у театральному мистецтві, вони на кожному кроці сьогоденного життя. І не треба дивуватися. Живемо на зламі століть.

Записала Лариса Брюховецька. Львів, 17.11.2017